

RAMA LUCRĂRILOR DE ARTĂ - EVOLUȚIA ȘI ROLUL EI

Cristina BUSUIOC

Keywords: *visual arts, frame, aesthetics*

Abstract: In visual arts, including film, framing is a technique used to focus the viewer's attention on the subject. Frame or picture frame can be aesthetically more pleasing, and keep the viewer's focus on the framed subject. The frame can add depth to an image, and add interest to it when the object is linked thematically to the frame.

Ключові слова: *образотворче мистецтво, обрамлення, модель рами.*

Резюме: В образотворчому мистецтві, в тому числі і кінематографії, обрамлення це метод, який використовується для концентрації уваги глядача на темі. Обрамлення або рама може створити прийнятний естетичний образ і зосередити увагу глядача на обрамлений об'єкт.

*
* *

În artele vizuale, inclusiv cinematografia, încadrarea este o tehnică utilizată pentru a concentra atenția privitorului asupra subiectului. Încadrarea sau rama poate face o imagine estetic mai plăcută și poate să păstreze concentrarea privitorului pe obiectul încadrat. Rama poate adăuga adâncime unei imagini și poate adăuga interes pentru ea atunci când cadrul este tematic legat de obiectul care urmează a fi încadrat.

Rama a evoluat de la originile ei, adică în urmă cu 3-4.000 de ani trecând așadar de la vase, morminte pictate și mozaicuri, când erau anexate ca scene narative și panouri decorative. Arta creștină timpurie a adaptat aceste încadrări la copertile de carte cu fildeș și la diptice, și în cele din urmă la piesele de altar. În timp, funcția de cadru s-a schimbat: devenise nu doar un hotar decorativ, ci a protejat și a subliniat activitatea lucrării, rama a primit astfel un aspect puternic simbolic. Aurul și pietrele prețioase din cadrele - rame folosite la altarele timpurii au sugerat slava Cerului.

Fiecare țară evoluată a dezvoltat formele ei caracteristice și cele mai faimoase au influențat celelalte țări, respectiv ateliere. Atât țara de origine cât și tendințele stilistice au afectat principalele caracteristici ale ramei: forma sa de ansamblu, ornamentarea și finisarea.

Rama *Tabernacle* este caracterizată prin elemente structurale și decorative arhitectonice, cel mai adesea bazate pe precedente clasice și plasate în biserici și catedrale de pe, sau cu privire la altar.

Rama devenită celebră în Italia renescentistă a fost rama *cassetta*, realizată cu foiță de aur și culoare pe lemn. Friza centrală era împodobită așadar cu foiță de aur sau cu modele geometrice (sculptate, turnate în stuc, colorate, sau decorate în sgraffito, unde designul a fost gravat pe un strat de aur) și totul în funcție de veniturile comanditarului. Esența acestor rame este o combinație de contur linear și ornament rafinat care aduc ecou și subliniază picturile din perioada respectivă.

Rama *manieristă* dezvoltată ca stil în Olanda, Marea Britanie, Italia și Spania, între mijlocul secolului al XVI-lea și sfârșitul celui de al XVII-lea avea forme arhitecturale organice¹ sau clasice exagerate. Ca și *cassetta* care reflecta interiorul rafinat, organizat de instanța italiană, ramele manieriste din nordul Europei au fost influențate de interese contemporane în grotesc și descoperiri anatomice. Modele manieriste spaniole au reiterat caracteristicile sculpturale și arhitecturale extravagant ornamentate.

¹ Arhitectura organică este un termen, o perspectivă, o interpretare, o filozofie și o modalitate concretă a arhitecturii de a construi structuri și clădiri prin promovarea armoniei dintre habitatul uman și natură, care se realizează prin proiectarea clădirilor, interioarelor și a tuturor anexelor într-un asemenea mod încât opera umană este armonios integrată mediului, devenind o parte fluentă a locului, un continuu de la natură prin habitat către natură. Arhitecți precum Gustav Stickley, Antoni Gaudi, Frank Lloyd Wright, Louis Sullivan, Bruce Goff, Rudolf Steiner, Bruno Zevi, Alvaro Alto, Le Corbusier, Imre Makovecz, Santiago Calatrava, respectiv cel mai recent Friedensreich Hundertwasser, Hans Scharoun și Anton Alberts sunt printre cei mai cunoscuți promotori ai arhitecturii organice.

Stilul *baroc și rococo* la rame face revenirea la aurire, cu excepția Spaniei, care folosește policromia. Dinamica lor cuprinde o alternanță de frunze răsucite, scoici și volute sculptate în colțuri. Drama și opulența prezentată de ramele baroc reflectă grandoarea vieții din secolul al XVII-lea și spiritualitatea teatrală al Bisericii. Luxuriosul și efectele tridimensionale sunt caracteristice stilului de ramă baroc.

Regence, sau *Regency* este un stil de tranziție între baroc și rococo. Rama *Regence* este caracterizat prin liniile economice ale barocului, combinate cu margini răsfrânte, opulenta ornamentare a colțului și motivul vegetal întrepătruns.

Stilul *Palladian* și *Roman* a oferit o alternativă masculină; *British Palladian* sau cadrul „Kent”, cu colțurile sale distincte de început, este numit după arhitectul și designerul William Kent. Ramele *Kent* sunt decorate cu muluri clasice, cum ar motivul oului, al lancei, al panglicii care acompaniază silueta îndrăzneță a acesteia.

Stilul de ramă care avea ca centru de dezvoltare Roma, în Italia, numită *Salvator Rosa* a fost un alt stil liniar, curent în această țară pe la sfârșitul secolului al XVII-lea, reintrodus în secolul al XVIII-lea în Marea Britanie.

Atât stilul *Palladian* cat și stilurile *Salvator Rosa* au hrănite modelele neoclasice de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Acestea au fost, de asemenea, stimulate de reacția împotriva excesului de rococo.

Cele mai vechi modele de mobilier neoclasice au fost cele franceze; au apărut în 1750, în stilul greu, sobru, cunoscut sub numele de *Gout grec*, și au fost urmate de rame care au folosit ornament clasic în aceeași expresie îndrăzneță.

În perioada Renașterii italiene, stilul cel mai de succes și pe scară largă a ajuns să fie cunoscut sub numele de rama *Sansovino*. Acesta a fost stilul flamboiant care s-a născut la Florența sub mâna sculptorului și arhitectului Jacopo Sansovino, care a creat una dintre cele mai extravagant decorări de rame din Italia. Deosebit de popular în Veneția și pe continentul venețian, caracteristica distinctivă a ramei *Sansovino* este o abundență de suprapuneri și împletituri de suluri și volute, de multe ori rustificate, uneori străpunse și de sine stătătoare, ocazional decorate cu păsări, șiruri de perle, ghirlande, capete de heruvim.

În secolul al XVII-lea, puterea s-a mutat în Franța, împreună cu un puternic accent cultural. În timp ce rama stil Ludovic al XIII-lea a fost primul stil francez coerent totuși țara de origine a fost Italia, artizanii francezi au privit încă spre Roma, ca la o sursă de inspirație și de formare.

Ramele din epoca *Ludovic al XIII-lea*² au avut, de asemenea, un design francez unificat cu o puternică influență italiană. Ei au fabricat un profil de carapace convexă cu frunze de acant sculptate, inclusiv lauri și frunze de stejar. Cu linii neîntrerupte în decorare, rama *Ludovic al XIII-lea* a fost caracterizată ca fiind sculptură de relief superficial cu frunze și flori. Cadrul a avut un aspect plat, cu foarte puține elevaturi.

La ramele *Ludovic al XIV-lea*³, ruperea liniilor de decor la mijlocul laturilor și în colțurile cadrului, au fost semnele distinctive. Ramele *Ludovic al XIV-lea* (1640-1710), au păstrat, de asemenea, un stil similar cu ramele *Ludovic al XIII-lea*. Cu toate acestea, elementele stilistice au evoluat de la modul mai restrâns al stilului *Ludovic al XIII-lea* cu o suprafață mult mai complexă și decorat abundent.

Rama *Ludovic XV-lea*⁴. Aici rama tabloului ia o schimbare pentru că designerii de mobilier și interioare din secolul al XVII-lea joacă un rol semnificativ în aspectul și designul de rame.

Ramele Ludovic XV au început să arate detaliile de decorațiuni interioare, având multe în comun cu elaborarea pieselor de mobilier: cârcei, scoici, și elemente organice. Acest stil a avut, de asemenea, un aspect mai aerisit, cu modele asimetrice, decorate cu linii curbe elegante, defilând în motivul cârcelului și al arabescului .

Modelul de ramă *Ludovic al XVI-lea* a devenit mai rafinat. Majoritatea formelor au fost îndepărtate și având influența reginei Maria Antoaneta, care prefera formele mai simple, un stil nou a fost astfel dezvoltat. Caracteristicile majore ale ramelor *Ludovic al XVI-lea*⁵ au fost utilizarea de detalii și sculptură. Suprafețele aurite erau populate cu sculpturi mici, ușoare și încorporau un motiv continuu.

² *Dicționar de artă*, București, 1998, p. 258.

³ *Ibidem*, p. 258.

⁴ *Ibidem*, p. 261

⁵ *Ibidem*, p. 263

Rama rotundă sau circulară, numită *Tondo*⁶, este invariabil asociată cu Toscana, deși era un lucru obișnuit și în Umbria și Roma. În sine, *Tondo*-ul nu are nici o orientare axială, lăsând proiectantului libertatea de a defini partea de sus și cea de jos prin intermediul decorului aplicat, de a angaja decorul continuu, static, sau de a da un sentiment de mișcare, de rotație prin decor.

Ramele olandeze timpurii, cu simplitatea lor liniară, își au originea în piesele de altar olandeze și se aseamănă cu un cadru de fereastră. Multe dintre ramele stil olandeze au avut profile bazate pe interpretări sofisticate ale sculpturilor din secolul al 15-lea.

Olanda dezvoltă cadrul *Lutma* numită după aurarul și gravorul Jan Lutma. Acesta s-a inspirat din ramele venețiene *Sansovino* cu aurituri luminoase și cu motive fantastice, cu animale, pești, scoici și plante. Rama-un obiect de artă în sine, până la începutul secolului al XIX-lea devenit în timp un obiect decorat în mod arbitrar și a ajuns să fie decorată cu frunze de metal ieftin, turnate din plastic sau cu vopsea ce imită aurul.

Rama are și un rol estetic, dar și un rol practic, ea este limita compoziției. Rama definește, completează și separă opera de artă de împrejurimile sale mai lumești, rama încadrează o imagine, o protejează, de asemenea permite să fie mai ușor expusă. Rama asigură detașarea fizică și psihologică necesară.

Formatul și orientarea spațială a ramei sunt determinate de natura picturii, influențând la rândul ei structura picturii. Rama dreptunghiulară face ca axele excentrice să domine astfel, privilegiind intrările și ieșirile cu țintă precizată.

Vectorii compoziționali ai unei picturi pot influența felul în care sunt percepute proporțiile ramei.

G.Th.Fechner⁷ a fost un filozof german, fizician și psiholog. Acesta a construit experimental zece dreptunghiuri, cu diferite rapoarte de lățime de lungime și a cerut unor observatori să aleagă „cea mai bună” și „cea mai rea”, formă de dreptunghi. El a fost preocupat de recursul vizual al dreptunghiurilor cu proporții diferite. Dreptunghiurile alese ca „cele mai bune” de cel mai mare număr de participanți au avut un raport de 1,62 la 1 (5:4 și 4:3 la cele orizontale). Acest lucru a devenit cunoscut sub numele de „secțiunea de aur”, și face referire la raportul dintre lățimea și lungimea unui dreptunghi, care este cel mai atrăgător pentru percepția vizuală.

Rama reprezintă baza pe care se construiește compoziția unui tablou. Ea determină conținutul și limitele operei. Rama goală își stabilește propriul centru prin interacțiunea celor patru laturi ale sale - centrul vizual fiind foarte aproape de centrul geometric. Centrul ramei este locul unde trebuie să se întâmple acel echilibru dat de participarea formelor și culorilor utilizate de pictor. Artistul este obligat să facă această echilibrare deoarece aceasta este starea la care trebuie să ajungă ca lucrarea să fie desăvârșită. Altfel lucrarea ar rămâne într-o stare paralizată care caută acea stare de repaus asemănătoare cu ceea ce în muzică se numește o jumătate de cadență⁸.

Ramele circulare au intrat în istorie în secolul al XV-lea și datorită dezvoltării sociale care făcea să nu mai fie stabilă conexiunea dintre operele de artă și locurile cărora le erau destinate, acestea împreună cu lucrările conținute se puteau deplasa oriunde cerea comanditarul. Formatul circular are un caracter ideal, care acceptă doar subiectele liniștite ale frumuseții ideale și procedează cel mai bine atunci când renunță la fundalurile explicite.

Ramele ovale sunt formate predilect pentru prezentarea unei compoziții care conține un duet, un dialog între două persoane antagonice ori partenere, a doi centri de energie puși față în față. Ovalul permite, inspiră și încurajează alternanța curbelor și a contracurbelor în interiorul elipsei pânzei.

Rama pătrată caracteristică Renașterii se aseamănă cu *tondo*-ul - fiind o formă simetrică din punct de vedere centric. Dar în timp ce cercul are nenumărate axe de simetrie, pătratul are numai patru - cele parale cu laturile și cele două diagonale care unesc colțurile.

Pe cât de importantă este montura diamantului, rama care încadrează o operă de artă reprezintă participarea finală, elementul care completează și ridică o pictură, prezentându-l privitorului în lumina cea mai bună posibilă. Înțelegerea, cu toate acestea, este o artă în sine și așa cum o alegere de ramă potrivită poate spori foarte mult aspectul și valoarea unei lucrări, o alegere nepotrivită de ramă poate diminua drastic această valoare.

⁶ *Ibidem*, p. 167

⁷ C. Plug, *The golden section hypothesis*, în „American Journal of Psychology”, nr. 93, 1993, p. 467-468.

⁸ Rudolf Arnheim, *Forța centrului vizual. Un studiu al compoziției în artele vizuale*, Iași, 2012, p. 68.

Cristina Busuioc

Vincent Van Gogh a scris fratelui său Theo, un dealer de artă de succes în stilul său propriu:
„Eu pot termina doar atunci picturile mele când acestea sunt încadrate.”

Cristina Busuioc
Muzeul Județean Satu Mare
Satu Mare, RO
cristioana@yahoo.com

Bibliografie:

Arnheim, Rudolf, *Forța centrului vizual. Un studiu al compoziției în artele vizuale*, Iași, 2012.

Dicționar de artă, București, 1998.

Grimm, Claus, *Régi képkeretek*, Budapest, 2004.

Plug, C., *The golden section hypothesis*, în “American Journal of Psychology”, nr. 93, 1993.